

114. • CZIGÁNY DEZSŐ (1883-1938)

Fehér csendélet (Csendélet almákkal), 1912 körül

Olaj, vászon, 58,5x42 cm
Jelezve jobbra lent: Czigány

Kezdő ár: 20 000 000 Ft / 64 309 EUR
Becsérték: 32 000 000 – 44 000 000 Ft
Estimated value: 102 894 – 141 479 EUR

KIÁLLÍTVA:

- Tiszteletadás Czigány Dezsőnek. Czigány Dezső magángyűjteményben lévő képeinek kiállítása, Hazafias Népfőnt VI. kerületi Bizottságának Klubja, Budapest, 1976. május 28. – június 19. (katalógus: szám nélkül)
- Antik Enteriőr '95. II. Magyarországi Régiség Kiállítás és Vásár, Néprajzi Múzeum, Budapest, 1995. november 30. – december 3.
- A magyar festészet rejtőzködő csodái 1853–1919. Válogatás magyar magángyűjteményekből I., Mű-Terem Galéria, Budapest, 2004.

REPRODUKÁLVA:

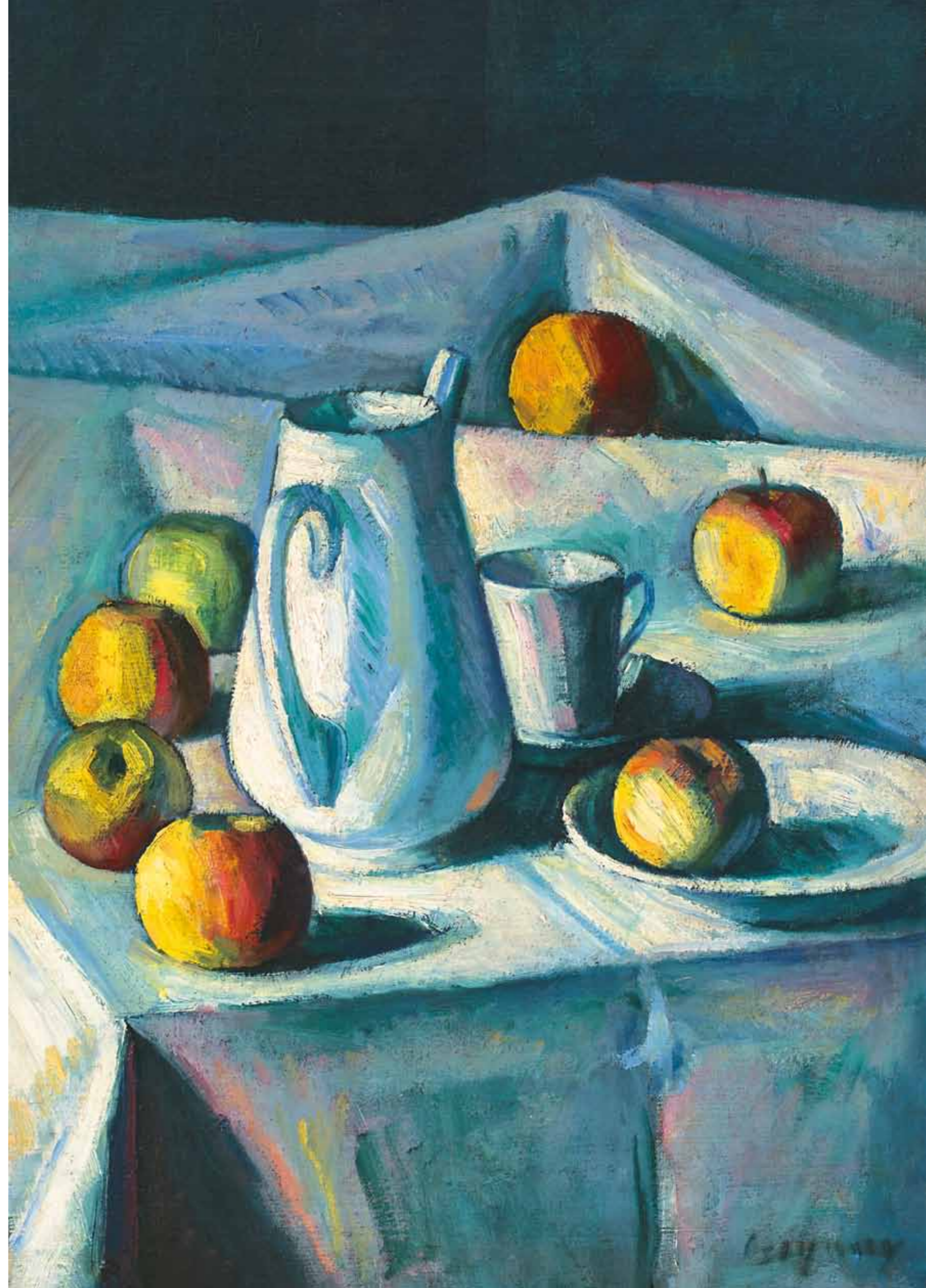
- Gyárfás Endre: Egy a Nyolcak közül... Nők Magazinja, 1983/6.
- Losonci Miklós: Emlékezés Czigány Dezsőre. Nógrád, 1983. május 28.
- L. M. [Losonci Miklós]: Emlékezés Czigány Dezsőre. Napló (Veszprém), 1983. május 28.
- Losonci Miklós: Emlékezés Czigány Dezsőre. Dunántúli Napló, 1983. május 28.
- Losonci Miklós: Emlékezés Czigány Dezsőre. Hajdú-Bihari Napló, 1983. május 28.
- Losonci Miklós: Emlékezés Czigány Dezsőre. Dolgozók Lapja, 1983. június 4.
- Antik Enteriőr '95. II. Magyarországi Régiség Kiállítás és Vásár, Néprajzi Múzeum, Budapest, 1995. november 30. - december 3. 60.
- A magyar festészet rejtőzködő csodái 1853–1919. Válogatás magyar magángyűjteményekből I., Mű-Terem Galéria, Budapest, 2004, 273.

1. Czigány Dezső gordonkázik, 1920 körül

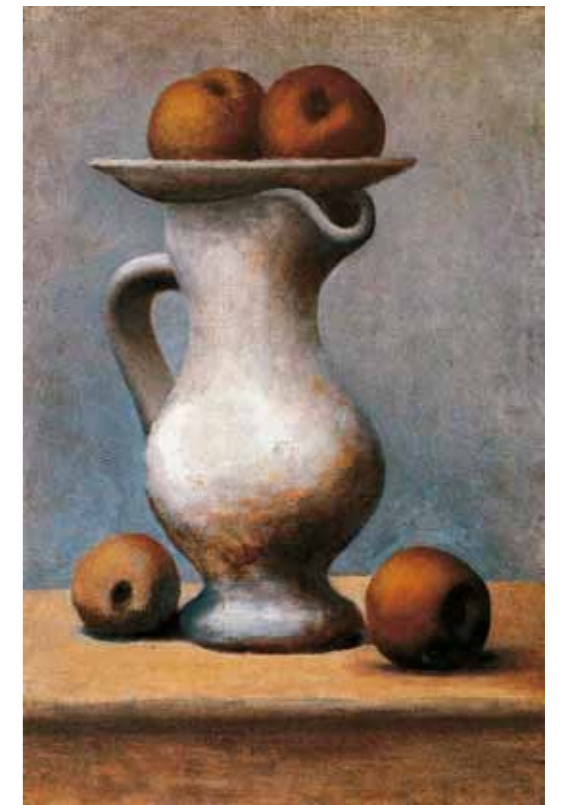

2. Paul Cézanne: Csendélet almákkal, 1882

3. Giorgio Morandi: Csendélet, 1919
magántulajdon

4. Pablo Picasso: Csendélet fehér kancsóval és almákkal, 1919
magántulajdon

Czigány Dezső összegyűjtött műveinek önálló bemutatására, az 1944-es hagyatéki kiállítását követően, legközelebb 1976-ban került sor. Az ekkor kizárólag magángyűjteményekben lévő festményeiből álló tárlatot Sinkó Katalin, a nemrég elhunyt kiváló művészettörténész rendezte. Olyan Czigány-főművek kerültek ekkor nyilvánosság elé, mint a *Jakab Irén képmása* (1908, JPM, Pécs), a *Pont Royal* (1925, magántulajdon) a sokáig tévesen *Szent Sebestyénként* nyilvántartott *Önarckép Krisztusként* (1920 körül, magántulajdon), a később sajnálatos módon megsemmisült *Fésülködő nő* (1909), vagy a most aukcióra kerülő, remek *Fehér csendélet*.

Czigány Dezső 1906-ban, Párizsból hazatérve kapcsolódott a korai modern magyar festészet főáramába. Művészete elsősorban önarcképei, csendéletei és tájképei által vált ismertté. Az 1910-es években született csendéletein erőteljesen érvényesült a modern európai festészet egyik legnagyobb mesterének, Paul Cézanne-nak a hatása. Czigányt művészettörténetünk a francia mester egyik legrangosabb hazai követőjeként tartja számon. Az impresszionista látásmóddal való szakítást alapprogramként vállaló magyar vadak, neósok és egyéb modernnek, a csendéletet tartalmi és érzelmi semlegessége okán, a pusztán festői problémákra koncentrálnak a művészi szándék egyik legalkalmasabb médiumának tartották. Komoly dilemma lehetett azonban Czigány számá-

ra, hogy az oldott festőiiségű impresszionizmussal való következetes szembehelyezkedéssel, egyben radikálisan le kellett volna számolnia azzal az érzéki impulzivitással is, mely festői habitusának egyik legmeghatározóbb jellemzője volt a kezdetektől fogva. A vaskos tömegszerűséget és a kiélezett vonalrajzot, a szigorú szerkezetességet és a levegőperspektíva teljes hiányát, Czigány eruptív erejű színhasználatával ellensúlyozta. Ezzel a módszerrel sikerült a cézanne-i indítást olyan egyéni ízű, csak rá jellemző festői modorra fejlesztenie, mely egyszerre tekint visszafelé a klasszikus (impresszionizmus előtti) ideálokhoz és mutat előre a legmodernebb törekvések irányába. Czigány csendéletein a legegyszerűbb használati tárgyakat, különböző színű drapériákat és gömbölyded gyümölcsök együttesét, végtelen változatosságban és elrendezésben festette újra és újra. Festészetének egyik legfőbb teljesítményét, Kállai Ernő művészettörténész abban látta, ahogyan Czigány a képépítő elemek zömök és mokány modellálását vadul harsogó színellentétekkel ellenpontozta és hozta bámulatos összhangba.

Czigány *Fehér csendéletére* is jellemző, ami 1910 körüli csendéleteire általában igaz, hogy a gondosan kiválogatott hétköznapi tárgyak alapvető geometrikus alapformákra történő leegyszerűsítése, a színes reflexekben gazdag drapéria és a lobogó színű gyümölcsök bármikor robbanásra kész színbom-

bákként való alkalmazásával egyesül remekművé. A *Fehér csendélet* már nem az útkereső fauve, hanem a festői eszközeit biztosan uraló, művészi ereje teljében lévő Czigány Dezső műve. S bár a kompozíció modern módon minden oldalán nyitott és a meredeken egymásra rétegelt motívumok meglepő perspektívában mutatkoznak, a kép összességében mégis a klasszikus nyugalom és kiegyensúlyozott rend érzetét sugározza.

P. Szűcs Julianna egy 1983-as cikkében, Czigány csendéleteinek *„tudás fájáról szakított mély tűzű gyümölcsei”*-ről írt frappánsan. Írását azonban ezekkel a szavakkal zárta: *„[...]volt egyszer egy magyar festészet, amelyben még a második vonal is ért annyit kvalitásban, mint némely festőfejedelem műve más korszakokból.”* A 2006-os Magyar Vadak Párizstól Nagybanáig, és a folytatásaként 2010-2011-ben létrejött A Nyolcak centenáriumi kiállítás nyilvánvalóvá tette, hogy Czigány művészete a hazai festészet abszolút élvonalába tartozik. A korai magyar modernizmus eredményeinek az elmúlt két évtizedben történet feltárása, alapvetően rendezte át a korábbi kánont és helyezte Czigányt a legkiválóbb hazai művészek sorába. Kállainak volt igaza, aki már 1926-ban kijelentette, hogy Czigány művészete *„a magyar festői stílus eleven erőtartaleka”*. Ez a máig ható elevenség varázsolja el a Czigány műveivel találkozó műértőt és művészettörténészt egyaránt.

RUM Attila